

pecsétmutató szerkesztése is. (81. §.) Ezt kiegészíti a 82. §., mely a személynevek jegyzékének összeállításáról szól. A 83. §. pedig a levéltárnok tudományos munkásságáról szól és kívánatosnak jelzi, hogy a levéltárnok levéltára fontosabb darabjait a nyilvánosság elé bocsássa, azonban a közrebocsátásnál is bizonyos szempontokat kíván betartani; így, hogy előbb tanulmányoztassék át a levéltár anyaga, mielőtt a közlések megtörténnek, sőt kisebb levéltárakra nézve előbb az inventárium elkészítését is szükségesnek jelzi.

Az egyes fejezeteket és tételeket a szerzők nemcsak elvontan, hanem gyakorlatilag példákkal, magyarázatokkal is tárgyalják. Ezekre nézve természetes, hogy azokat a holland levéltáraknak anyagából veszik. Az állami levéltárak érdekei Hollandiában különben eléggé megóvatnak. Egy 1890. évi miniszteri rendelet értelmében az állami levéltárnokok évenként a birodalmi főlevéltárnok elnöklete alatt gyűlést tartanak, melyen a németalföldi levéltárak érdekei és azokra vonatkozó tudományos kérdések kerülnek megvitatás alá. Főösleges fejtegetni, hogy ily összejövetelek mennyire fejlesztik a testületi szellemet és mily jótékony befolyással bírnak a levéltári ügyre magára is.

Á. A.

Livingston, Luther S.: *Auction prices of books. A representative record arranged in alphabetical order from the commencement of the English Book-Prices Current in 1886 and the American Book-Prices Current in 1894 to 1904, and including some thousands of important auction quotations of earlier date.* New-York. 1905. Dodd, Mead & Company. (London, Elliot Stock.) 4° I. köt. XI, 580 l.; II. köt. 6, 580 l.; III. köt. 6, 579 l.; IV. köt. 6, 530 l. Ára vászonkötésben 200 korona.

Szerző tíz évi munka gyümölcsét nyújtja ebben a négy hatalmas kötetben, nem kis hála kötelezve mindazokat, a kik akár nemes szenvedélyből, akár üzleti nyereségvágyból érdeklődnek a ritkább régi könyvek szokásos árai iránt. Mert ha igaz is az az állítás, hogy az árveréseken fizetett ár nem mindig szolgál biztos zsinórmértékül a könyvek valóságos értékének megállapításánál, mégis a legtöbb esetben ez a könyv értékelésének egyetlen biztos determinánsa.

Livingston adatai főként az 1886 óta megjelenő angol »*Book-Prices Current*« s az 1894-ben megindult amerikai párja, az »*American Book-Prices Current*« cz. kiadványokból merítvék, de számos korábbi angol és amerikai nevezetesebb árverés katalógusai is kivonatoltattak, még pedig az angolok a *Daniel* György-féle árverés, vagyis 1864 július havától fogva s az amerikaiak a *Rice A. János*-féle árverés, azaz 1870 márcziusa óta. Ezenkívül nem egy adat egészen a múlt század első éveigi is visszanyúlik,

érdekesen mutatva be így a könyvárak divatkozta hullámzását szinte egy évszázadon keresztül.

Az ekként egybegyült adalékok óriási halmazából természetesen bizonyos, előre megállapított irányelvek betartásával kellett kiválasztani azt, a mi közlésre valóban érdemes. Ez irányelvek röviden a következők.

A szerkesztő mindenekelőtt a könyvek árara volt figyelemmel s gyűjteményéből minden olyan könyvet kiküszöbölt, a mely az egy font = 5 dollárban megállapított minimális áron alul maradt. Az egy fontnál drágábban elkelt könyvek közül teljes számban fölvették az Angliában nyomtatott könyvek s az angol nyelven, de az Egyesült királyság határain kívül megjelent nyomtatványok, továbbá az Americanák, a szó legtágabb értelmében, s végül a szárazföldi Európában 1520 előtt nyomtatott könyvek. Ellenben a kontinensen 1520 óta napvilágot látott sajtótermékek csak válogatva adtak közre, mivel egyrészt az angol és amerikai könyvpiacra csak ritkán s meglehetősen hiányos számban kerülnek egyéb, XVII—XIX. századi európai nyomtatványok, másrészt pedig a róluk szóló adatok az első sorban angol és amerikai gyűjtők használatára szánt kézikönyvben komolyan szóba sem jöhetnek.

Kizárattak továbbá a sorozatból, csekély kivétellel, az összes colligatumok, melyek teljesen ötletszerű összeállításuk folytán az árak megállapításánál úgy sem jöhetnek szóba s ugyanez okból azok a történeti, földrajzi stb. kiadványok, melyeket egyes gyűjtők saját ízlésük s leleményük révén összehordott képekkel, okmányokkal stb. illusztráltak, egész sorozatokká dagasztva fel egy-egy különben szerény méretű kötetet.

A fölvett adatok közlése módját a következőkben ismertetjük. Egy-egy a szerzők, esetleg rendszők betűrendjébe állított könyvczím után jönnek az eladására vonatkozó adatok, még pedig chronologiai egymásutánban. Minden egyes adat lehetőleg kiterjed az illető példány épsége, kötése, esetleges híres tulajdonosa s egyéb ismertető jeleinek sommás felsorolására, továbbá az árverező nevére, az eladásnak évet és hónapot feltüntető dátumára s végül az árara.

A mi az ekként összehordott adatok esetről-esetre leendő gyakorlati értékesítését illeti, nem hangsúlyozhatjuk eléggé a legnagyobb óvatosságot. Mert az árak kialakulásánál a legkülönbözőbb körülmények működhetnek közre. *Sterne* »Sentimental Journey« című munkájának első kiadása pl. kötvé jelent meg s igen szép példányai 5—6 fontért kaphatók, néhány példány azonban borítékba fűzve is kiadásra került; egy ilyen, habár csonka s meglehetősen elpiszkolt példányért, 1903-ban 28 £-ot, tehát a rendes ár közel ötszörösét fizették. Egy XVII. századi biblia, mely-

nek különben alig néhány shilling az értéke, *Shakespeare* állítólagos autogrammjával ellátva, 1560 £-on kelt el. Föl nem vágott példányok pedig rendszeren 75⁰/₀-nyi áremelkedést érnek el. Hogy a példány épsége mekkora szerepet játszik, mutatja *Bunyan* híres vallásbölcséleti munkája, *The Pilgrim's Progress* 1678-iki első kiadásáról feltalálható két adat. 1901-ben egy teljes, bár részben a szöveg tükréig megmetszett példány, a mely azonban a szerző, e kiadásban rendkívül ritka, rézkarcú arczképét tartalmazza, 1475 £-ot ért el, míg ugyane kiadás egy címnap s arczkép nélküli példányán 22 £-ért voltak kénytelenek túladni. Ne feledjük továbbá, hogy az árveréseket nem csupa egyforma ember látogatja, hanem a legkülönfélébb czélokot, hogy ne mondjuk rögeszméket hajhászó bibliománok is fölkeresik, a kiknek a saját, sokszor fölötte speciális és elszigetelt szempontjából egy-egy különben értéktelen kiadványnak óriási értéke lehet. Ha valaki például Napoleonra vonatkozó speciális gyűjteményt hord össze, úgy egy-egy ritkábban piacra kerülő plakett árát oly magasra fogja szöktetni, hogy ez az ár a könyv belső, reális értékével éppen nem áll arányban.

Befejezésül álljon itt néhány taláalomra kiragadott adat. Az angol s amerikai könyvgyűjtők előtt kivált a XVI. század nagy britt költőinek, első sorban *Shakespeare*nek, eredeti kiadásai emelkedtek becsben. 1884-ben például *Shakespeare* 1623. évi folió kiadásának egy Roger *Payne* által bekötött példánya mindössze 590 £-ért kelt el, a mi elég szép ár ugyan, de teljesen eltörpül az 1899-ben fizetett 1700 £ s az 1901-en fizetett 1720 £ mellett, pláne ha tekintetbe vesszük, hogy a két utóbbi példány korántsem volt teljesen kifogástalan állapotban. Azóta az árakban ismét hanyatlás állott be: egy-egy erősen használt példány 1902-ben 1050 £-ért s 1904-ben 950 £-ért kelt el. Ha a század elejéről való adatokat vetjük össze, még szédületesebb az emelkedés: *King Lear* 1608-iki 4° kiadása például 1800-ban 2 £ 2 s-nyi nevetségesen csekély összegért volt kapható; 1894-ben egy másik példány 100 £-on kelt el, míg *Steevens* példányáért 1905-ben 900 £-ot is adtak. — Más, e korbéli kiadványok ára is rohamosan felszökött. *Spencer Fearie Queen-jének* 1590-iki kiadása például alig három lusztrum alatt 200⁰/₀-kal emelkedett: 1889-ben egy példány 26 £-on kelt el, míg 1902-ben 75-öt fizettek érte. Szép áremelkedést mutatnak továbbá a modern költők *edítio princeps*ei is; hogy csak egyet említsünk: *Dickens* David Copperfieldjének 1850-iki londoni kiadása pl. 1888-ban 2 £ 2 s-ért volt kapható, míg 1902-ben egy némileg defekt példány 30 £-ot ért el; ugyanekkor egy a szerző névalírásával ellátott példánynak Amerikában 625 dollárért akadt vevője, a ki ekként a költő autogrammjáért 125 koronát fizetett.

Mindaz, a mit általánosságban, e munka útján megállapíthatunk, az, hogy a könyvek ára — minden ingadozás daczára — folyton emelkedik. Legjobban mutatják ezt pl. egyes Aldus Manutius műhelyéből kikerült nyomtatványok, melyek hosszú ideig sok könyvgyűjtő szenvedélyének legfőbb táplálékát képezték, de úgy tíz—tizenöt év óta — elég méltatlanul — teljes mellőzésben részesülnek s jelenlegi áruk mégis jóval magasabb, mint például a múlt század ötvenes és hatvanas éveiben. *Aristoteles* összes műveinek 1495—98-ban megjelent ötkötetes folio kiadása *Brunet* Manueljében például 300—350 frankon szerepel; *Livingston* adatai közül pedig a legújabb 1902-iki adat is ez összeg kétszeresét, 20 £-ot mutat, a mi az Aldinákkal szemben napjainkban dívó közömbösség mellett, még mindig elég tekintélyes összeg.

Ismertetésünket azzal az óhajtással zárjuk, vajha mentől előbb elkészülne a kontinensen tartott árverések összefoglaló árjegyzéke is, méltó párjával ezen amerikai méretekben tartott kiadványnak.

Dr. Gulyás Pál.

Weisz Miksa: *Néhai dr. Kaufmann Dávid tanár könyvtárának héber kéziratai és könyvei. Összeállítja és ismerteti —.* Budapest 1906. Nyomatott Alkalay Adolf és fiánál Pozsonyban. 8-rét. 4, 199, 80 l. Ára?

A néhai dr. *Kaufmann* Dávid rabbiképzőintézeti tanárnak a Magyar Tudományos Akadémiába került gazdag zsidóvonatközű könyv- és kéziratgyűjteményéről szóló, magyar címlappal és rövid előszóval ellátott, de különben német nyelvű katalógus minden szüksézsavúsága mellett is elég kimerítő képet nyújt a szóbanforgó gyűjtemény rendkívüli gazdagságáról.

A könyvtár 594 kéziratot, 1066 héber könyvet, mintegy 600 judaikat, 47 bibliográfiai munkát, 258 kötet folyóiratot, 127 általános keleti munkát és 157 vegyes tartalmú művet tartalmaz. A nyomtatványok nagy része *Marco Mortara*, mantuai orthodox rabbi (1815—1894) híres gyűjteményéből került ki, míg az illuminált kéziratok java a *Trieste*-testvérek pádovai könyvtárából való. Jelen katalógusban csupán a kéziratok (A. csoport) s a héber nyomtatványok (B. csoport, külön lapszámozással), továbbá a spanyol judaikák (C. csoport) vannak tételenként felsorolva, míg a gyűjtemény többi állományáról a könyv szerzője csupán hozzávetőleges számszerű adatokkal s a legfontosabb 2—3 mű címével szolgál.

A kéziratgyűjteményről szóló jegyzék ismét 18 szakaszra oszlik. Ezek: I. Biblia. II. Exegesis. III. Nyelvészet és alaktani bibliamagyarázat (massora). IV. Szent hagyományok és törvénykezés (Halacha). V. Agada. VI. Kabbala. VII. Theologia és bölcsészet. VIII. Apologetika. IX. Hitszónoklattan. X. Történelem. XI. Ima-